

BİLGİ KURAMI DERS NOTLARI
DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ, FELSEFE BÖLÜMÜ

Kuşkuculuğa Yol Açan Genel İlkeler

- **Günlük Deneyimler ve Duyumlar:** Günlük bilgi duyu verileri üzerinde temellenmiştir ve duyu verileri de bizi sık sık aldatmakta veya yanıltmaktadır. İlk bilgi kaynağı duyular (gündelik bilgi / öznel genellemeler) ise, nesnel-doğru bilgiyi hiçbir zaman bilemeyiz.
  - Bilginin esası duyumdur.
  - Duyum, varlıklara göre değişir.
  - Duyum, insandan insana değişir.
  - İnsanların türlü alışkanlıklarına göre değişir.
  - Bireysel değişmelere göre değişir.
  - Türlü bedeni hallere göre değişir.
  - Bireyin mekanda türlü şeylerle olan münasebetlerine göre değişir.
  - Tetkik edilen şeyin türlü hallerine ve durumlarına göre değişir.
  - Duyumsanan şeyle duyumsayan arasındaki ortamın bağlamına göre değişir.
  - SONUÇ: İnsan şeyleri oldukları halleriyle tanıyamaz / bilemez.

Karşı sav: Kuşkuculuk, bir tür bağımsız realizmin askıya alınması anlamında savunulabilir (veya 'ciddi') bir konum değildir. Kuşkuculuğunuzun dediğiniz kadar mutlak ve içten olup olmadığını, daha sonra, ders sona erdiği zaman göreceğiz. Bakalım, giderken kapıdan mı çıkacaksınız, pencereden mi? Yanıltıcı duyular ile daha da çok yanıltıcı olabilecek, deneyden çıkarıldığı ve yaygın olarak inanıldığı üzere, vücudunuzun yer çekimine uyacağı yahut düşmekle bir yerlerinizin incineceği konusunda kuşkunuz olacak mı gerçekten?

- **Bilimsel bilginin tarihsel değişimi:** Bilim tarihi göstermektedir ki, doğru bilgi değişim göstermektedir. İnsanların yüzyıllarca doğru bildikleri ve 'nesnellik' / 'kesinlik' atfettikleri bilgiler 'yanlış'a dönüşebilmektedir. İlerlemenin / değişimin gereği olarak gelecekte şu anda 'doğru', 'nesnel', 'kesin' görünen bilgiler de 'yanlış'a dönüşebilir [Zamansal görelilik → Dikey].

BİLGİ KURAMI DERS NOTLARI
DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ, FELSEFE BÖLÜMÜ

- Toplumsal ya da Bireysel Görelilik: Bir şey hakkındaki bilgi, iki farklı toplumda aynı olabileceği gibi farklı da olabilir. Göreliliğin hem aynı zaman diliminde ve hem de farklı zaman dilimlerinde olduğunu ileri süren kuşkucular, evrensel hiçbir bilgi türünü kabul etmezler [Zamansal/Mekansal Görelilik → Dikey / Yatay].
- Var Olanın Değişimi: Herakleitos'un "Her şey akar" önermesinden yola çıkan birçok kuşkucu, görüşlerini varlığın değişim ve hareket içinde olmasına dayandırılmıştır. Eğer var olan her şey hareket ve oluş içindeyse, nasıl olur da bu değişen varlıkların değişmez, kesin ve doğru bilgisini bilebiliriz? Oluşun bilgisi, bilginin değiştiğini ve değişen bilginin de doğru ve mutlak olmadığını göstermektedir.
- Aklın bilgi için farklı yöntemleri kullanması: Aklın bilgi için farklı yöntemleri kullanması sonucu da kuşkucu görüş ortaya çıkabilir. Yöntem çoğulluğu bilgiyi çoğullandırıyor, çoğul bilgileri dikey olarak nesnel biçimde sıralamak nasıl olanaklı olacaktır?

Kuşkuculuk Çeşitleri

- Bir Tavır Olarak Kuşkuculuk: Sorgulayıcı düşüncenin ve özünde bilimsel düşüncenin sahip olduğu başlangıç durumudur.
- Bir Yöntem Olarak Kuşkuculuk: Güvenilir bilgiye ulaşmak için kuşkuyu bir araç ve yöntem olarak kullanan yaklaşımdır. Kuşku duyulamaz bilgiye ulaşıldığında, kuşkuculuk işlevini yitirir.
- Deney-Dışı Bilgiye Ait Kuşkuculuk: Bilginin kaynağı deneyim ise, deneyim haricindeki ya da deneyim dışına taşan her tür bilgiden kuşku duyulur. Deneyime indirgenemeyen her tür ifadenin bilgi niteliği kuşkuludur.
- Duyular Konusunda Kuşkuculuk: (1) Gözlemsel ifadeler bilgi için güvenilir bir temel sağlamazlar [Görünüş – Gerçeklik ayrımı üzerinden], (2) gözlemsel ifadeler, güvenilir olduklarını kabul etsek bile bilgi için yeterince geniş bir temel sağlamazlar.
- Eleştirel Kuşkuculuk: Kant, bilgi elde etmeden önce, insan zihninin bir analizini yapma gereği duyar. Bu yaklaşım, bilginin nesnesinden önce bilen ve bilme ilişkisinin analiz edilmesini öngörür.

BİLGİ KURAMI DERS NOTLARI
DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ, FELSEFE BÖLÜMÜ

- Görelilik Temelli (Post-modern) Kuşkuculuk: Bilginin evrenselleştirilemez biçimde zamansal ve mekansal olarak koşullu olduğunu öne sürerek ‘nesnel’, ‘tarafsız’, ‘evrensel’ bilginin olanaksızlığını savunan akımdır. Çağdaş temsilcileri post-modern olarak adlandırılan düşünürler olmakla birlikte, ilk örnekleri M.Ö. 5. ve 4. Yüzyılın düşünürleri olan Sofistler’dir.

**DÜŞÜNME VE TARTIŞMA METNİ: BKZ. KUŞKUCULUK ÖNEMLİ
MİDİR? (ALAN MUSGRAVE, SAĞDUYU, BİLİM VE ŞÜPHECİLİK, S.43-48)**